

Az önkormányzatok és a lakosság viszonya az energiaellátáshoz

Dely László

ETE Települési Energiagazdálkodási Szakosztály
dely.laszlo@invitel.hu

Absztrakt: Globális méretekben zajlik az energetikai paradigmaváltás. A decentralizált, megújuló energiaforrásokon alapuló közösségi kommunális, valamint lakossági jó hatásfokú energiatermelés (és takarékos, vezérelt fogyasztás)- az „intelligens” energiahálózatok legújabb fejlesztési eredményeivel – komoly alternatívát, hatékonyságjavulást, megtakarított erőművi kapacitásokat jelenthetnek a jelenlegi centralizált, környezetszennyező energiatermeléssel szemben.

Tapasztalataink szerint jelenleg a megfelelő feltételek, a szükséges információk, az érdekltség hiányosságai akadályozzák az önkormányzatok és a lakosság széles rétegeiben e technikák üzemeltetését. A továbblépéshez az energia és környezetgazdálkodási szakemberek által működtetett városi és térségi fenntartható energiagazdálkodás indítása szükséges. Ezt a klímaprogram végrehajtása érdekében is meg kell tenni. Modelleket ajánlunk a feltételrendszer vizsgálatához, a jó gyakorlat kialakításához, az elkerülhetetlen kutatás – fejlesztési feladatok elvégzéséhez, a magyar energiapolitikai és vidékfejlesztési koncepciók végső kialakításához.

1. A jelenlegi helyzet

A világméretű energetikai szerkezet és szemléletváltás hazánkban is elkezdődött. A csökkenő fosszilis energiakészletek, árai emelkedése, a környezetszennyezés növekedése, az üvegházhatású gázok kibocsátása miatti globális felmelegedés felgyorsulása - alternatívák keresésére ösztönöz.

A tudatossági, műszaki, szervezési, gazdasági feltételrendszer kialakulni látszik, de vajon

- a célterületen, a lakossági és kommunális szférában megvan-e a megfelelő fogadókészség?
- A szükséges feltételek rendelkezésre állnak-e?
- Az önkormányzatok és háztartások mennyire tájékozottak a lehetőségekről, van-e módjuk beszerezni új energiatermelő egységeket, háztartási készülékeket?
- Mennyire ismerik a lehetőségeket és az előnyöket?

- Jelentkezik-e az érdekeltségük?
- Milyen tényezők akadályozzák az energiahatékonyság javítását, a megújuló energiák részarányának növelését?
- Partnerek lesznek az önkormányzatok és a lakosság az új technikák, az intelligens fogyasztókészülékek üzemeltetésében, a további fejlesztési folyamatokban?
- A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia feladatait kik, és hogyan hajtják végre?
- Kik közvetítik a szükséges információkat?
- Hogyan lehet gyorsítani az energetikai fejlesztés folyamatát és jól kihasználni az EU által biztosított támogatásokat?
- Kik lesznek a helyi szakmai koordinátorai, menedzserei az energetikai programoknak?
- Mit kell tenni ahhoz, hogy jó irányba induljanak a folyamatok és belátható időn belül létrejőjenek a másolható jó minták?

E kérdéseket kíséreljük meg megválaszolni, felvillantva a problémákat és megoldási lehetőségeket.

A kommunális és lakossági szféra 50% feletti energiafogyasztása, hatalmas veszteségei és környezetszennyezése nagyon jelentős tétel ma Magyarországon.

Az ETE Települési Energiagazdálkodási Szakosztálya fenntartható energiazdálkodási modellek fejlesztését határozta el az energetikai paradigmaváltás sok nyitott kérdésének tisztázásához, a fejlesztés akadályainak felderítése, a jó gyakorlat kialakítása céljából.

A UNDP - GEF önkormányzatokat segítő programban résztvevő, több évtizedes tapasztalattal rendelkező szakértőinkkel olyan nagyvárosi, kisvárosi, kistérségi, ökotérségi és régiós modellek fejlesztését indítottuk el, ahol a hatékony és megújuló energiákkal komplex - a továbbiakban **fenntartható energiazdálkodás**, feltétel és támogatási rendszerei, eredményei vizsgálhatók.

Megfelelő fogadókészségű városokat, térségeket ajánlunk önkormányzati, lakossági, kisvállalkozói kapcsolatrendszerrel:

új szemléletű - helyi megújuló energiapotenciálokat hasznosító, energiafelhasználást, energiaköltséget és az önkormányzatok terheit csökkentő - energetikai koncepciókkal a feltételrendszer teszteléséhez, az energetikai, környezetgazdálkodási és vidékfejlesztési K+F programokhoz.

1.1. Tapasztalataink

A UNDP – GEF programban, modelljeink szervezése közben, a Sümegi Kistérségben, modellvárosainkban kis mintákon történt felmérések kapcsán az alábbi **önkormányzati, lakossági viszonyulásokat, a múlt (és közelmúlt) tapasztalatai alapján keletkezett beállítódásokat** lehet rögzíteni az energiahasználatban.

- **Az energiaárak változásai** „Minden energia és a víz ára is az inflációt meghaladóan fog nőni. Félő, hogy nem lehet megfizetni”.
- **Vezetékes gázellátás** Az ellátás biztonságában az orosz – ukrán gázvita után megrendült a bizalom, a lakosság soraiban sokan térnek vissza a hagyományos fűtéléshez. Tapasztalható a megszokott kényelemhez ragaszkodás: 70 % inkább az energiatakarékos gázkazánt választaná, ha gyorsan megtérülne.
- **A villamosenergia ellátás** biztonságában jobban bíznak, de említik, hogy nemcsak Amerikában és Európában volt nagyobb áramszünet, hanem Magyarországon is leállt az idén a Mátrai Erőmű egysége. Félnak a jövőtől, a lakosság soraiban többen szeretnének áramszünet esetére saját ellátást, de „nagyon sokba kerülnek a napcellák”.
- **Az energiatakarékosság** A lehetőségek közül a főleg a régi pályázatokban kiírtakat ismerik. Ablakcseréket, külső hőszigetelést hajtanak végre. A nagyobb megtakarítást jelentő fűtőkorszerűsítési beruházásokra nem rendelkezik megfelelő önerővel sem a lakosság, sem az önkormányzatok.
- **Háztartási készülékek éjszakai programozott üzemeltetése** lehetőségeiről keveset tudnak. Legtöbbször csak a villanyboilert említik, úgy gondolják, hogy nem akarnak pl. éjszaka mosni, vagy mosogató gépet használni.
- **Megújuló energiák használata** Szinte csak a napkollektoros melegvízellátást említik, de azt is drágának, hosszan megtérülőnek tartják. A tehetősebbek hőszivattyús rendszerekben gondolkodnak. Lakásfűtésre sokan cserépkályhát, kandallót építtetnek, egyre többen beépített hőcserélővel látják el és bekötik a lakás központi fűtési rendszerbe.
- **Decentralizált energiatermelés** kis közösségi, települési lehetőségéről kevés az információ, vélemény, de a tájékozottabbak az energiafüggőség csökkentése érdekében szükségesnek tartanák! A lakossági lehetőségekről nagyon kevesen hallottak.
- **Távfűtés** A szolgáltatás áraitól, az ellátatlanságtól, a kiszolgáltatottságtól félnak. Nincs a kisvárosok, kistelepülések önkormányzatának önjelű a megvalósításra, szakemberük az üzemeltetésre, vagy a szakmai felügyeletre.

Összefoglalva:

- Növekszik az érdeklődés (és a félelem is) az energiaárak emelkedése, a váratlan energiahiány miatt.
- A hatékonyabb energiahasználat érdekében már sokan tettek valamit, de a lakosság és az önkormányzatok többségének nincsenek meg az anyagi feltételei az energiaproblémáik kezelésére.
- Kevés az információ, és az önkormányzatoknál nem elég erős az érdekeltség, a gazdálkodás kényszere. Az energiagazdálkodás „nem kötelező feladat”, ellátására nincs normatíva. Az energiahatékonyságot, a veszteségek csökkentését senki nem kéri számon!
- Nincsenek energia és környezetgazdálkodó szakemberek a legtöbb magyar város és kistérség menedzsmentjében. Nincs megfelelő szakmai döntéselőkészítés. A támogatási lehetőségeket nem lehet jól kihasználni.
- Kevés a támogatás, nem éri meg pályázni, nincs megfelelő önerő - így az elavult, környezetszennyező fűtési rendszerek felújítása, cseréje nem történhetett meg.
- Döntés után a megvalósításnak, az üzemeltetésnek nincs szakmai gazdája.

Kezdeti elemzéseink alapján is bizonyíthatóan óriási veszteségek keletkeznek fentiek a miatt a lakosság, közösségek és az ország kárára.

2. Ajánlásaink

2.1. Energiagazdálkodási modellek kiemelt támogatása, tapasztalatainak hasznosítása

A lehetséges **energetikai fejlesztési stratégiák kialakításához, kipróbálásához, a fenntartható energia és környezetgazdálkodás feltételeinek vizsgálatához, megvalósításához**, a központilag finanszírozott tanyavillamosítási (Homokhátsági) modellen kívül **az alábbi modellek** kialakítását indítottuk el:

- megújuló energiákkal komplex kisvárosi, és kistérségi fenntartható energia és környezetgazdálkodás (Tata, Tatai Kistérség)
- megújuló energiákkal komplex, energialiberalizált közepes városi fenntartható energia és környezetgazdálkodás (Hódmezővásárhely)
- régiós energiasztratégia (Közép Dunántúli Régió),

- agrárjellegű kistérségben vidékfejlesztési célú fenntartható energia és környezetgazdálkodás (Sümegei Kistérség)
- ipari – agrár ökotérségi, több kistérséget érintő energiaklaszter, fenntartható energia- víz- és környezetgazdálkodással.
(A Tatai-medence Tatai, Tatabányai, Oroszlányi, Komáromi és Kisbéri kistérségei részére ajánlottan.)
- nagyvárosi fenntartható energia és környezetgazdálkodás, modellértékű panell programmal, távfűtés korszerűsítéssel (Nyíregyháza)

Ezek a modelljavaslatok az új magyar kommunális és lakossági energiapolitika, az energia és környezetgazdálkodás, a vidékfejlesztés, a technológiai fejlesztések gyakorlati megvalósítási színterei lehetnek.

Ezekben kipróbálhatók, tesztelhetők, hogyan működnek az íróasztal mögött megálmodott és tervezett technológiák, projektek, támogatások, jogi szabályozások, új szervezési, finanszírozási megoldások.

Modelljavaslatainkat a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, az illetékes Önkormányzati és Területfejlesztési, Környezetvédelmi és Vízügyi, Földművelődésügyi és Vidékfejlesztési, Gazdasági és Közlekedési és a Pénzügyminisztérium, valamint egyetemek, főiskolák, kutatóbázisok figyelmébe ajánljuk.

2.2 Fenntartható - és megújuló energiákkal komplex – tényleges, energia és környezetgazdálkodás

Több szaktekintély, és véleményünk szerint is - **törvényesített feltételekkel a kommunális szférában: a nagyobb városokban, kistérségekben, esetenként nagyobb térségekben energiagazdálkodási kötelezettség, energetikusi-, környezetgazdálkodói szervezet létrehozása, hatékony működtetése szükséges!**

Modellvárosaink, térségeink energetikai fejlesztéseikhez sok feltétel hiányzik még. Erőfeszítéseiket kiemelt figyelem és támogatás kellene, hogy kísérje. Akadályok jelzése esetén gyors segítségnyújtásra van szükségük.

3. Konklúzióink

A szolgáltatói oldalon

egyre nagyobb és jobb lehetőségeket biztosítanak az intelligens villamosenergia hálózatok, a kis teljesítményű energiatermelő egységek, az „intelligens” fogyasztókészülékek megjelenése. A fejlesztés folyamatos.

A fogyasztói oldal

nincs felkészülve a decentralizált energiatermelésre, az „intelligens fogyasztásra”.

A lakossági és önkormányzati fogadókészség gyenge, hiányoznak a szakemberek, a szakmai információk, a pályázati önerő, gyenge a lakossági vásárlóerő.

A Nemzeti és Új Magyarország fejlesztési tervekben, a Nemzeti Éghajlat-változási Stratégiában megjelenő hatalmas energetikai fejlesztési feladatok végrehajtásához az önkormányzatoknak nincsenek meg a humán erőforrás oldali és finanszírozási feltételei.

Megoldási lehetőségek

-Városi és térségi, valamint a régiós energia- és környezetgazdászok alkalmazása, a fenntartható energia és környezetgazdálkodási tevékenység megszervezése, minisztériumi szintű szakmai irányítása.

-Önkormányzati kistérségi, térségi modellek működtetése, fejlesztése, partnerségük segítségével célzott tudományos energetikai felmérések, K+F programok indítása. A tapasztalatok országos szintű hasznosítása.

Várható eredmények

Az önkormányzatok, kistérségek, térségek fenntartható, energiagazdálkodása, szakmai információközvetítése hatására energiahasználati attitűdők pozitívan változnak.

Megnő a fogadókészség és az energiahatékonyság.

Sok új munkahely teremtésével a megújuló energiahasználat ugrásszerűen növekedik.

Az üvegházhatású gázok kibocsátása nagy mértékben csökken.

Hivatkozások:

- [1] Kovacsics István EGI Rt., Zsuffa László CO-Energy Kft.: Tata város energiakoncepciója, Budapest 2002
- [2] Dr. Unk Jánosné Pylon Kft.: Közép-dunántúli régió energetikai koncepciója és stratégiája, Budapest, 2006
- [3] Dr. Unk Jánosné Pylon Kft.: Fenntartható vidéki térség gazdaságfejlesztési tényezőinek és feltételeinek vizsgálata, modellterve, különös tekintettel: Az agrárkörnyezetre és a megújuló energiahasznosításra a sümeg kistérségi mikrorégióban, Budapest, 2007